

КОМПАС КЪМ ПРОСПЕРИТЕТ

ФОКУС ИНДУСТРИЯ

**Мерки за позеленяване на
българската индустрия с цел
гарантиране на нейната
конкурентоспособност**

MOVE.BG

2026, Брошура "Компас към просперитет: Фокус Индустрия - мерки за позеленяване на българската индустрия с цел гарантиране на нейната конкурентоспособност".

Издание на MOVE.BG.

ЕКИП ПО ИЗГОТВЯНЕ НА БРОШУРАТА:

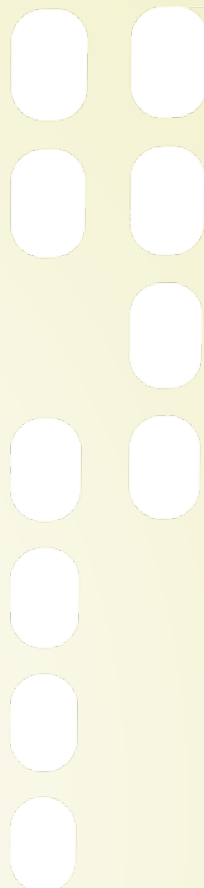
- **Саша Безуханова**, основател на MOVE.BG, член на Инвестиционния комитет на Европейския съвет за иновации (EIC) - инициатор на стратегическото прогнозиране
- **Марин Маринов**, експерт в MOVE.BG, обобщение на идеите и редакция
- **Ана Донева**, експерт в MOVE.BG
- **Русана Куманова**, експерт в MOVE.BG
- **Ирина Янкова**, експерт в MOVE.BG
- **Kaboom.bg**, дизайн

Екипите на MOVE.BG и SCION Society изказват благодарност на всички 22 български експерти, които участваха в стратегическото прогнозиране.

ЗА КОНТАКТИ С MOVE.BG

Ул. "Сердика" 20, София 1000, България
E-mail: contact@move.bg

© Фондация "МожеБГ"

СЪДЪРЖАНИЕ

1. 4

ИМА ЛИ ЗНАЧЕНИЕ БЪДЕЩЕТО - ВЪВЕДЕНИЕ

2. 12

ЧЕТИРИ ВЪЗМОЖНИ СЦЕНАРИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА СВЕТА, ЕВРОПА И БЪЛГАРИЯ

2.1. Сценарий А 13

“Силни проявления на климатичните промени, сериозни предизвикателства в структурата на пазара на труда”

2.2. Сценарий Б 20

“Овладени климатични промени, сериозни предизвикателства в структурата на пазара на труда”

2.3. Сценарий В 26

“Силни проявления на климатичните промени, добре развита структура на пазара на труда”

2.4. Сценарий Г 31

“Овладени климатични промени, добре развита структура на пазара на труда”

3. 38

МИСИЯ ИНДУСТРИЯ: ПРЕПОРЪКИТЕ НА ЕКСПЕРТИТЕ

3.1. Препоръки към 39 централната власт

Правителство и
Народно събрание

3.2. Препоръки 42 към местната власт

Кметове и общински съвети

3.3. Препоръки 47 към бизнеса

4. 50

ЗА “МИСИЯ ЗЕЛЕНИ ИНОВАЦИИ”

ЗА MOVE.BG

1.

ИМА ЛИ ЗНАЧЕНИЕ БЪДЕЩЕТО?

“Бъдеще” е една от думите, които използваме доста и чието значение знаем всички: времето, което настъпва след настоящето. Затова често използваме думата бъдеще с проекцията какво бъдеще искаме, какъв искаме да бъде утрешният ден.

А знаем ли какъв искаме да бъде утрешният ни ден като общество?

Нека да помислим какво разбираме под “бъдеще” в обществено-политически план:

- **Предварително начертан план от “двете велики сили”, към който ние в България няма какво да направим, а Европа е безсилна и слаба и трябва да се предаде;**
- **Многовековна мечта за “Швейцария на Балканите” с опазена природа и обществен просперитет, чието реализиране обаче отлагаме за следващите поколения;**
- **Плашеща неизвестност, за която предпочитаме да мислим, “когато му дойде времето”.**

В тези три варианта няма как да мислим какво бъдеще искаме, нали така? Чакаме отстрани и отлагаме решенията на предизвикателствата.

“Предстоящо преуспяване в живота” е друго значение на думата бъдеще, според тълковния речник на Българската академия на науките.

За да преуспеем като общество, трябва да знаем какво бихме искали да постигнем в обществено-политически и икономически план и какви фактори биха повлияли при реализирането на нашата цел.

Искаме ли да живеем в общество, където:

- **Всеки човек може да реализира своя потенциал**
- **Бизнесът може да се развива свободно, без зависимости и корупционни практики**
- **Индустрията е иновативна и конкурентоспособна**
- **Работните места са сигурни и добре**

платени

- **Гражданското общество упражнява контрол над действията на политиците**
- **Политиците се вслушват в препоръките на експертите от гражданския сектор и науката**
- **Градовете и селата ни са място за просперитет и щастлив живот**
- **Мръсният въздух е останал спомен от миналото, има достатъчно паркове и детски площадки**
- **Горите са възстановени и съхранени**
- **Реките са чисти и опазени**
- **Биоразнообразието е възстановено**

Един от възможните пътища за постигане на това бъдеще е, ако осигурим икономическа свобода и среда за икономическо развитие, което мисли за хората, за природата и за обществото като цяло. Ние в **MOVE.BG** знаем, че икономическата свобода е в основата на всяка една свобода.

Затова през настоящата ни инициатива решихме да поставим фокус върху индустрията, основен стълб на икономиката, и да потърсим решения как тя може да се развива спрямо световните тенденции за конкурен-

тоспособност : въвеждане на дигитални и зелени технологии с цел подобряване на качеството и опазване на природата, въвеждане на кръгови модели за производство и постигане на нулеви нетни емисии, подобряване на енергийната ефективност за намаляване на разходите и декарбонизация, въвеждане на иновации за намиране на нови пазари и осигуряване на по-сигурни и по-добре платени работни места.

Индустрията в България може да се развива свободно, без натиск, зависимости и корупционни схеми; да съхранява българската природа и нейните ресурси; да използва умно и кръгово отпадъците, превръщайки ги в ресурси, за да си гарантира икономическа устойчивост и средства за развитие; да осигурява сигурни и добре платени работни места; да създава и въвежда иновативни решения за подобряване на производствените процеси...

Европейският зелен пакт (Зелената сделка) с неговите законодателни реформи и инвестиционни програми е шанс, който не трябва да пропускате. Въпреки някои забавяния и преформатиране на част от целите на Зелената сделка и въпреки, че климатичните политики бяха изоставени от "водещата велика сила" САЩ, зелената трансформация продължава да е основната програма за развитие на Европа до 2050 година.

Зелената трансформация е пряко свързана с гарантиране на демократичното развитие и на икономическия просперитет.

Само свободно общество от активни граждани изисква и следи за прилагането на мерки за опазване на природата, защото знае, че така ще живее по-добре. Неслучайно, много протести срещу авторитарни режими, включително и в България, започват с екологични каузи. Недемократичните режими не се грижат за природата, защото просперитетът на гражданите им е последна грижа. Неслучайно и все по-засилващата се пропаганда срещу демокрацията и Европейския съюз върви заедно с мощна дезинформация срещу климатичните политики и зеленото развитие.

От друга страна, само ако позеленим икономиката, ще можем да гарантираме нейното развитие днес и в утрешния ден: при намаляващи ресурси и все по-силни проявления на климатичните промени.

Затова, като първа стъпка, е важно да започнем да реформираме основния стълб на икономиката - индустрията, към екологична устойчивост. Време е да помислим за мерки позеленяване на индустрията и как да ги приложим незабавно.

ЗАЩО Е ВАЖНА ТЕМАТА ИНДУСТРИЯ?

Индустрията (промишлеността) произвежда стоки, без които днес животът ни би бил невъзможен или би бил доста труден - храните, напитките и лекарствата, които консумираме; обзавеждането, черната и бяла техника, които използваме в домовете ни; автомобилите, трамваите и самолетите, с които се придвижваме; електричеството и топлинната енергия, които използваме всеки ден; телефоните и лаптопите, без които трудно представяме ежедневието си. И разбира се, дигиталните продукти, които навлизат във всяка една сфера от живота ни и които могат да помогнат за модернизацията на икономиката.

Без индустрия не можем. Затова трябва да се запитае каква индустрия искаме да имаме в България. Доволни ли сме, че сме на тревожни места в класациите по конкурентоспособност, което означава несигурни работни места, ниски заплати, липса на възможности за просперитет, най-голям ръст на производствените цени...

Сред причините за проблемите с конкурентоспособността са, че:

- Използваме най-много и най-неефективно ресурсите, за да произведем индустриален продукт - българската икономика е най-ресурсоемката в Европейския съюз, което намалява силно нейната конкурентоспособност, защото използваме много повече ресурси спрямо другите икономики в Европа. Освен проблемите с конкурентоспособността, нереструктурираната индустрия оказва и непосилен натиск върху природата в България, върху околната среда, в която живеем

- Използваме най-много енергия за производство на индустриални продукти - българската икономика е 3.5 пъти по енергоинтензивна спрямо средните нива в Европа, което означава и 3.5 пъти по-неконкурентоспособни стоки. Огромни средства отиват за покриване на енергийните разходи вместо за повишаване на заплати, подобряване на продукти и намиране на нови пазари. Неефективното използване на енергия е и сред причините българската икономика да продължава да бъде най-въглеродноинтензивната в ЕС
- Неподготвени сме за проявленията на климатичните промени - национални и местни власти, мениджъри и работници не са подготвени как да

реагират при наводнения, горещини, пожари или безводие, така че да опазят живота на работниците, да съхранят производствения процес, да опазят продукцията и инфраструктура;

- Неизползваме достатъчно дигиталните технологии и техните възможности за подобряване на производствените процеси и реализирането на бизнес стратегии за развитие и екологична устойчивост - България продължава да е на предпоследно място по навлизане на дигиталните технологии в бизнеса и в обществото

Има обаче **добра новина, която може да ни помогне** да решим посочените предизвикателства.

Над 40% от зелените стартапи, граждански организации и научни проекти създават уникални на световно ниво иновации. Това показват данните от второто национално проучване на зелените инициативи у нас “Зелени решения от България”, което проведе MOVE.BG през 2025 година.

Зелените новатори предлагат решения по основни направления на устойчивото развитие като борба с климатичните промени, развитие на кръгова икономика и опазване на природните ресурси.

Още нещо много важно - този висок процент на иновативност се запазва спрямо данните от първото издание на проучването през 2024 година. Това показва, че въпреки трудностите, българските новатори продължават да работят по важната тема за просперитета на България чрез подпомагане на нейния преход към бъдеще с нулеви нетни емисии през 2050 година.

През 2050 година Европейският съюз цели да е изградил общество и икономика с нулеви нетни емисии - тоест, да произвеждаме толкова вредни емисии, колкото природата може да неутрализира по естествен път.

Това е новата конкурентоспособност - едновременно позеленяване и дигитализиране на икономиката при гарантиране на работните места. Иновациите са средството, което може да помогне в този път.

Неслучайно един от седемте приоритета на Европейската комисия за периода 2024-2027

е Новият план за устойчив просперитет и конкурентоспособност на Европа, в който реформирането на индустрията към нулеви нетни емисии заема водещо място, а иновациите са основно средство за постигане на тази цел, като за тяхното развитие и внедряване са отделени 4 милиарда евро.

Редица европейски държави вървят уверено по този път, за да гарантират конкурентоспособността на индустрията си и на работните места. Време е и България да го направи.

За да се случи това, трябва да сме подготвени за това какво би могло да се случи през 2050 година.

Затова нека да помислим:

- **Знаем ли кои фактори биха могли да повлияят на света, на ЕС и на България през 2050?**
- **Как бихме могли да разберем кои са тези фактори?**
- **Какво бихме направили, ако знаем какви са възможните сценарии за развитие на бъдещето?**

На тези въпроси се опитахме да дадем отговор с помощта на специалната методология на стратегическото прогнозиране (foresight analysis) и на 22 български експерти от различни сфери.

Защо избрахме стратегическото прогнозиране?

Стратегическото прогнозиране е основен инструмент, за да бъдем подготвени за бъдещето при наличието на сложни процеси, които влияят едни на други, дори и на първи поглед да не изглеждат взаимно свързани: например климатични промени, дигитална трансформация, възникване на вируси, социално разделение...

Тази методология преодолява ограниченията на традиционното линейно планиране на политики (един проблем-едно решение) и се прилага от редица международни институции и организации, включително Европейската комисия и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

способността на българската индустрия, като въведем мерки за нейното позеленяване. Във форума се включиха представители на политическите партии и на местните власти, на бизнеса и на финансовия сектор, на науката и на гражданските организации.

Методологията включваше три основни стъпки. Първо, с помощта на експертите обсъдихме кои биха били водещите фактори/тенденции през 2050 година, които ще влияят на развитието на света, на Европа и на България. След обсъждане и гласуване на различни варианти - за две основни тенденции бяха избрани **климатичните промени** и **структурата на труда**. Като втора стъпка, създадохме **четири възможни сценария за 2050** година спрямо **различното проявление** на тези два фактора - от силни климатични промени до овладени такива и от развита структура на труда, която подпомага индустриалното и зе-

Какво направихме?

Ние в MOVE.BG заедно с нашите партньори от SCION Society събрахме на специален форум кроссдисциплинарна група от **22 доказани български експерти** и с тях анализирахме какво би се случило през 2050 година и с какви мерки можем да се подготвим, така че **да гарантираме конкурентоспо-**

лено развитие, до силни проблеми с пазара на труда и автоматизацията. Експертите бяха разделени на четири групи и всяка една група създаде един от възможните сценарии, като анализира какво би се случило с обществото, околната среда и индустрията в съответния сценарий. Четирите групи бяха:

- **Сценарий А “Силни проявления на климатичните промени, сериозни предизвикателства в структурата на пазара на труда”**
- **Сценарий Б “Овладени климатични промени, сериозни предизвикателства в структурата на пазара на труда”**
- **Сценарий В “Силни проявления на климатичните промени, добре развита структура на пазара на труда”**

тъй като влияят на всяка една обществена сфера - от създаване на политически програми и бизнес стратегии през прилагането на национални и общински политики до поява на потенциални фактори за обществено разделение, социална несигурност и политическа и икономическа нестабилност.

Мерките за подпомагане на реформирането на българската индустрия, които създадохме на основата на сценариите, задават общите насоки за подобряване на средата, така че да бъдат създадени условията за развитие на

- **Сценарий Г “Овладени климатични промени, добре развита структура на пазара на труда”**

Накрая, създадохме препоръки, чрез които да реформиране индустрията, така че тя да тръгне днес по пътя на зелената трансформация. За да сме изградили през 2050 година производства, които са кръгови и конкурентоспособни, развиват се без натиск и зависимости, осигуряват добре платени работни места, опазват природата и екосистемите.

Идеите на експертите ви представяме в настоящата брошура “Компас към просперитет: Фокус Индустрия”.

Четири сценария могат да бъдат използвани за планиране на политики във всяка една област, защото климатичните промени и структурата на пазара на труда са и ще бъдат основни фактори за общественото развитие,

индустрията и гарантиране на нейната конкурентоспособност днес и в утрешния ден.

Конкурентоспособността има нови измерения - дигитална развитост и екологична/зелена устойчивост.

В тези измерения на конкурентоспособност България има възможността да бъде сред лидерите в Европа, защото у нас се създават иновативни зелени и дигитални решения на световно ниво.

Време е да реализираме техния потенциал, който ще ни помогне по пътя към обществен просперитет.

Вярваме, че настоящата инициатива е важна първа крачка в тази посока.

2.

ЧЕТИРИ ВЪЗМОЖНИ СЦЕНАРИЯ

2.1. Сценарий А

Силни проявления на климатичните промени, сериозни предизвикателства в структурата на пазара на труда

КЛИМАТИЧНА КРИЗА, ЗАПЛАШВАЩА ОБЩЕСТВОТО И ИКОНОМИКАТА, ХАОС В ПАЗАРА НА ТРУДА, СОЦИАЛНО НАПРЕЖЕНИЕ И КОНФЛИКТИ

В създаването на този сценарий се включиха следните експерти:

- **Борислав Сандов**, вицепремиер по климатични политики и министър на околната среда и водите (2021-2022)
- **Борис Върбанов**, експерт в Европейския цифров иновационен хъб (ЕЦИХ) „Загоре“ в Стара Загора
- **Димитрина Шиндова**, ръководител “Трансферни дейности и връзки с обществеността” в Центъра за чисти технологии и ефективно използване на биомаса в Пловдив
- **Ива Петкова**, директор “Дирекция Развитие, зелено финансиране и комуникации” във Фонд ФЛАГ
- **Доц.д-р Марина Стефанова**, заместник-декан по “Устойчиво развитие, подкрепа и ангажиране” на Стопанския факултет на Софийския университет
- **Модератор на панела: Камен Славов**, съосновател на SCION

Експертите участваха в лично качество, а не като представители на институциите или организациите, в които работят към ноември 2025 година.

В следващите редове ви представяме резюме на сценария, основните предизвикателства, извлечени на базата на визията на експертите за този сценарий, както и в подробност идеите на експертите какво означава този сценарий.

Сценарият в резюме

КЛИМАТ И ОКОЛНА СРЕДА: климатична криза, която поставя под риск живота на хората и опазването на природата и нейните ресурси, както и застрашава инфраструктурата, индустриалното развитие, социалните системи и обществения мир

ОБЩЕСТВО И ДЪРЖАВА: социално напрежение и разделение, социални бунтове, хаос в обществото и в държавните органи, липса на механизми и политики на държавно ниво за справяне с предизвикателствата, които поставят под риск сигурността и живота на населението

ИКОНОМИКА: появя на монополи, малка група хора контролират малкото останали блага, ограничаване на икономическата активност и на свободната инициатива

ИНДУСТРИЯ: липса на ресурси за производство, недостиг на подготвени кадри, застрашена сигурност на инфраструктурата и логистиката

ПАЗАР НА ТРУДА: наличие на голяма безработица поради негативните въздействия на климатичната криза върху икономиката и поради липсата на програми за адекватно обучение на работниците

СЪСТОЯНИЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА: фасадна демокрация, вероятност за автокрация или диктатура, липса на контролни механизми,

хаосът заради неизпълнените реформи в сферите на климата и икономиката застрашават всички обществени системи и цялостното развитие на държавата

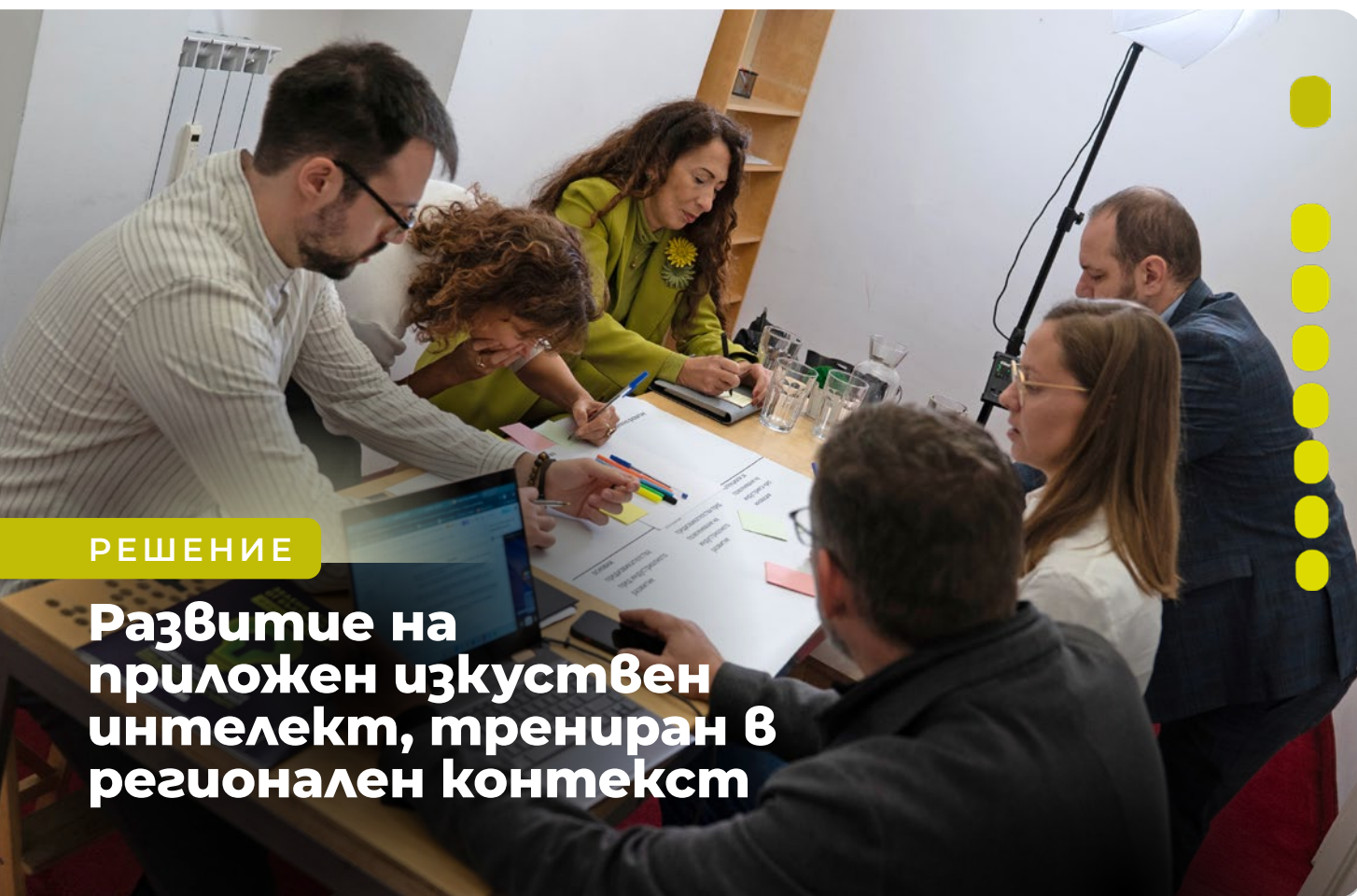
ОСНОВЕН ВЪПРОС ЗА РАЗМИСЪЛ: какво е необходимо да направи България днес, за да е подготвена да избегне подобен сценарий

Основни предизвикателства

На базата на идеите на експертите ви представяме възможните предизвикателства при този сценарий

климатичните политики са надделели в периода от 2026 до 2050. Поради тази причина през 2050 светът, включително България, се намират в климатична криза - постоянно се редуват бури, наводнения, горещини и пожари.

Човешкият живот е под постоянна заплаха от климатичните катаклизми, а природата е пред изчезване. Инфраструктурата - пътища, водопроводи, електрическа мрежа, са или разрушени, или са пред разруха. Безводие то е нещо обичайно за света и за България. Производството на продукти като лекарства, битова техника, телефони, компютри,

РЕШЕНИЕ

Развитие на приложен изкуствен интелект, трениран в регионален контекст

При този сценарий през 2050 година светът не е успял да се справи с климатичните промени и изпитва всички негативни последици от този провал.

От една страна, държавите по света, включително и тези в Европейския съюз, от който е част България, не са предприели необходимите мерки, за да ограничат причините за промените в климата - парниковите емисии. Популизмът и пропагандата против

автомобили е силно затруднено поради ограничените ресурси и поради изоставянето на кръговата икономика. Наблюдава се недостиг на стоки и затова цените на стоките растат неимоверно. Основни стоки се превръщат в скъп лукс. Почвите са силно изтощени, поради което изхранването на населението е под заплаха.

Държавите са изоставили политиките за адаптация през предходните години и затова

не могат да се справят с проявленията на климатичните промени - липсват необходимите механизми за защита на живота на хората и на останалите растителни и животински видове, за опазване на инфраструктурата, производството и социалните системи.

От друга страна, се наблюдават сериозни проблеми със структурата на пазара на труда. Работниците не притежават уменията, от които има нужда индустрията в ситуация на климатична криза и приближаващ икономически колапс. Въвеждането на дигитални технологии в бизнеса е ограничено, което също възпрепятства икономическото развитие. За малкото наети работници има сериозни затруднения в гарантиране на заплатите и осигуряването на нормални условия на труд. Икономическата инициатива е силно ограничена, а основните производства попадат в ръцете на олигарси, които налагат тежък монопол.

Климатичните промени са основна заплаха за националната сигурност, с която властите не успяват да се справят и затова се появяват настроения срещу демокрацията като форма на управление. Засилва се социалното разделение и екстремизмът. Появяват се силни социални бунтове. Държавните органи не успяват да овладеят напрежението и разделенията в обществото.

Сценарият в гетайли

Представяме ви основните тези на експертите, участвали в създаването на този сценарий.

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОКОЛНАТА СРЕДА

- Нестабилно време всеки ден, повишени рискове/ непредвидимост във всеки аспект на живота
- Нарастване на природните бедствия
- Висока и постоянна опасност за живота на хората от проявленията на климатичните промени
- Разрушаване на природата с бързи темпове
- Нужда от повече защитени зони
- Нужда от развитието на нови технологии/ специалности, които да противодействат на ефектите от климатичните промени
- Разграбване на природни блага
- Деградация на градската среда

- Война за ресурси
- Физическият изкуствен интелект/ работите се включват в борбата за ограничените ресурси
- Ограничаване на обработваемите площи и превръщане на основни блага в стоки

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОБЩЕСТВОТО И ДЪРЖАВАТА

- Поединична борба за оцеляване
- Реално прилаганите политики не довеждат до обществен просперитет
- Рязко влошаване на качеството на живот
- Засилване на неравенствата
- Неравенството става новият начин на живот
- Силна поляризация и екстремизъм
- Фрагментация в обществото
- Масова безработица
- Поява на големи социални бунтове

- Отчуждаване между хората и засилване на депресивните състояния
- Развитие на поколенческа стигма
- Масово погазване на човешките права
- Незачитане на правото на собственост заради войната за ресурси
- Търсене на алтернативни дестинации за живот заради климатичната криза и социалното напрежение
- Засилване на раждаемостта като отговор на страха от загуба на живот вследствие на климатичната криза
- Позеленяване на популизма - популистите, които в предходните години са били против климатичните промени, през 2050 завъртат позициите си на 180 градуса
- Загуба на войната с изкуствения интелект за ефективност и ресурси
- Технологични достижения и ресурси, които са достъпни само за елитите

РЕШЕНИЕ

**Фокус върху
регионалните
ресурси като база
за развитие на
зелени индустрии**

РЕШЕНИЕ

Инвестиране в образование, мултикултурност и мобилност

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ИКОНОМИКАТА И ИНДУСТРИЯТА

- Масово ограничаване на икономическата свобода
- Развитие на чисти и кръгови технологии поради липса на алтернатива
- Влошаване на положението на уязвимите групи в обществото
- Масови фалити
- Отпадане на застраховките за всякакви рискове като валиден инструмент за икономическа защита
- Остър недостиг на работна ръка
- Застаряваща работна ръка и недостатъчна автоматизация, особено в определени региони
- Липса на защита на трудови права
- Максимизиране на използването на всякакви енергоизточници и на печалбата
- Недостиг на енергия за производство
- Липса на капацитет на енергийните мрежи
- Провал на енергийна сигурност поради отказа от климатични политики през предходните години
- Ограничена наличност на капитал и повишаване на неговата цена
- Намаляване на икономическата активност
- Силно неустойчива регулаторна рамка в икономиката
- Ограничено време за развитие на бизнес решения
- Страхът от неизвестното и несигурната среда ограничават инициативата
- Повишаване на производствените разходи
- Икономическата криза води до липса на капитал за развитието на зелени проекти
- Кризата в пазара на труда води до липса на достатъчен капацитет за развитие на зелени инициативи
- Дигиталната трансформация изпреварва значително адаптацията

- Изкуственият интелект взема управленски решения при липса на етични правила
- Монополизиране на зелените технологии и тяхното прилагане като резултат от поляризацията в обществото и икономическата криза
- Монополизиране на производството на значими иновации
- Разтваряне на ножицата на икономическото развитие между различните региони в България поради още по-големите разлики в достъпа до капитал, до работна ръка и до ресурси

ВЪЗМОЖНИ ОБЛАСТИ НА ДЕЙСТВИЕ ПРЕЗ 2050 СПРЯМО ОЧЕРТАНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- Децентрализация на бюджетната политика
- Прилагане на политики за мобилност на човешкия капитал
- Фокус върху регионалните ресурси като база за развитие на зелени индустрии
- Развитие на приложен изкуствен интелект, трениран в регионален контекст
- Предприемане на мерки за увеличаване на инвестиционната активност
- Енергийната ефективност, кръгови технологии и други зелени политики,

изоставени през предходните години, трябва да бъдат въведени в спешен порядък

- Спешно прилагане на екодизайн политиките, като път за откриване на нови бизнес възможности
- Възраждане с помощта на изкуствен интелект на забравени производствени практики, които имат потенциала да увеличават устойчивостта
- Осъзнаване на необходимостта от въвеждане на природно-базирани решения
- Страхът от икономически фалит довежда до оптимизация на процеси, включително до паническо въвеждане на мерки за енергийна ефективност
- Развитие на блокчейн екосистеми/ кооперативи като противотежест на монополите
- Инвестиране в образование, мултикултурност и мобилност
- България може да бъде пример за възстановяване на природните екосистеми и бъдещ живот в синхрон с природата, поради природните дадености в сравнително неголяма територия

Очертаните идеи са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в панела.

РЕШЕНИЕ

Мерки за увеличаване на инвестиционната активност

2.2. Сценарий Б

Овладени климатични промени, сериозни предизвикателства в структурата на пазара на труда

ХАОС В ПАЗАРА НА ТРУДА И БЛОКИРАНА ИНДУСТРИЯ, ЗАПЛАХА ЗА ПОСТИГНАТИЯ НАПРЕДЪК В КЛИМАТА

В създаването на този сценарий се включиха следните експерти:

- **Ася Добруджалиева**, проектен мениджър в “Хабитат България”, председател на Управителния съвет на Асоциацията на еколозите от общините в България
- **Георги Стефанов**, експерт по климат и енергия, член на УС на Българската асоциация по геотермална енергия
- **Константин Иванов**, експерт стратегически комуникации - България в Европейската климатична фондация (ECF)
- **Мария Александрова**, ръководи “Иновационни проекти и устойчивото развитие” в “Насекомо”
- **Модератор на панела: Ана Донева**, експерт в MOVE.BG

Експертите участваха в лично качество, а не като представители на институциите или организациите, в които работят към ноември 2025 година.

В следващите редове ви представяме резюме на сценария, основните предизвикателства, извлечени на базата на визията на експертите за този сценарий, както и в подробност идеите на експертите какво означава този сценарий.

Сценарият в резюме

КЛИМАТ И ОКОЛНА СРЕДА: овладени климатични промени, които не застрашават живота на хората и опазването на природата, както и развитието на икономиката и социалния мир

ОБЩЕСТВО И ДЪРЖАВА: обществата живеят в синхрон с природата, но, от друга страна, има силно социално напрежение поради проблемите в пазара на труда

ИКОНОМИКА: засилване на монополи поради проблемите, предизвикани от кризата на пазара на труда, опасност възстановените природни ресурси да попаднат в ръцете на малко, но много силни икономически субекти

ИНДУСТРИЯ: сериозни затруднения пред индустриалното производство поради липсата на кадри и на умения сред наетите лица, както и заради неуспешно въведените дигитални технологии, но от друга страна има лъч надежда - това са въведените кръгови модели и преходът към нулеви нетни емисии поради успеха на климатичните политики

ПАЗАР НА ТРУДА: хаос поради острата нужда от кадри, съчетана с липсата на адекватни програми за подготовка на работниците

СЪСТОЯНИЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА: сериозен риск за състоянието на демокрацията поради икономическите проблеми, предизвикани от хаоса в пазара на труда

ОСНОВЕН ВЪПРОС ЗА РАЗМИСЪЛ: какво е необходимо да направи България днес, за да може да подготви адекватно бъдещите поколения за различни развития на икономиката и на пазара на труда, от една страна. А от друга - какви механизми са необходими, така че да се гарантира, че ползите от приложени по правилния начин климатични политики ще се запазят.

РЕШЕНИЕ

Въвеждане на системна устойчива зелена политика

Основни предизвикателства

На базата на идеите на експертите ви представяме възможните предизвикателства при този сценарий

Климатичните промени са овладени поради изпълнението на целите на Парижкото споразумение от държавите. Въведени са политики за използването на ресурси на местно ниво, спрямо особеностите по региони. Обществата живеят с това, което има на тяхната територия. Парниковите газове са ограничени в съответствие с концепцията за нулеви нетни емисии, отпадъците са превърнати в ресурс, а природните ресурси като води, почви и гори са опазени и защитени. Качеството на въздуха се е подобрило и вече не превишава опасните нива за здравето на хората, а въвеждането на природно-базирани решения е основна част от политиките.

Обществото е трансформирано от консуматори в създатели, а успешното прилагане на климатичните политики, включително ограничаването на парниковите газове, прилагането на политики за адаптация и за опазване на природата, е довело до обществен просперитет. Държавните политики следват обществен интерес, корупцията е елиминирана, а правата на хората се защитават.

В този изглеждащ перфектен до момента сценарий имаме сериозни предизвикателства-наблюдава криза в пазара на труда, която създава хаос и застрашава както икономическото развитие и индустриалното производство, така и постигнатия напредък в справяне с климатичните промени и възстановяването на биологичното разнообразие.

По отношение на икономическото развитие се наблюдават признаци на сериозна криза. Индустриалното производство буксува поради липсата на квалифицирани специалисти

и изоставането в прилагането на дигитални технологии. Липсват адекватни обучителни програми за работниците, тъй като държавата е заета с потушаване на ежедневни социални проблеми, а бизнесът - с посрещането на ежедневни нужди. Липсата на автоматизация е довела до сериозни затруднения в икономическото развитие и парализира държавата, защото икономиката е със силно намалена конкурентоспособност и базирана единствено на иновации в подход.

Хаосът в обществото, предизвикан от кризата в пазара на труда, застрашава функционирането на държавата и нейните социални системи. Напрежението поради високите нива на безработица и ниските нива на заплащане създават сериозни изпитания пред изпълнението на каквито и да било политики, които изискват въвеждането на непопулярни решения. Постигнатият обществен просперитет заради успешното прилагане на климатичните политики е пред заплаха заради икономическите проблеми.

Успехът в климатичните политики и ограничаването на негативните въздействия от климатичните промени са единствената светла надежда за изход от икономическата криза

и социалното напрежение. Основен въпрос е дали държава, бизнес и общество ще могат да използват това преимущество или заради обществено-политическата криза ще рискуват тези успехи за краткосрочни политически и икономически ползи.

Сценарият в гетайли

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОКОЛНАТА СРЕДА

- Успех на климатичните политики - глобалното затопляне е овладяно в рамките под 1.5 градуса и не застрашава живота на хората и на останалите живи организми
- Периодично се наблюдават слаби периоди на наводнения, безводие или пожари поради необходимостта от още време за възстановяване на климата
- Успешно въвеждане на политиките за адаптация

РЕШЕНИЕ

Развитие на иновации за развитие на зелено земеделие

- Околна среда, която е в процес на успешна адаптация и намаляващи негативни природни въздействия
- Водите са без индустриално и битово замърсяване
- Отпадъкът е елиминиран - произвеждаме с 80% по-малко отпадъци спрямо 2025
- Биоотпадъците се събират разделно на 100%
- 50% възстановено биоразнообразие спрямо 2025
- Пчелите са спасени и не са изчезнали
- Подобряване на качеството на въздуха
- Фините прахови частици са в норма спрямо изискванията на Световната здравна организация
- Хората предпочитат да живеят сред природата, а не в големи градове
- Масово прилагане на природно-базирани решения
- Устойчиво използване на природните ресурси
- Екосъзнанието и зеленият начин на живот са част от ежедневните ни практики
- Поява на нови видове селскостопански култури, като част от развитието на устойчиво земеделие

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОБЩЕСТВОТО И ДЪРЖАВАТА

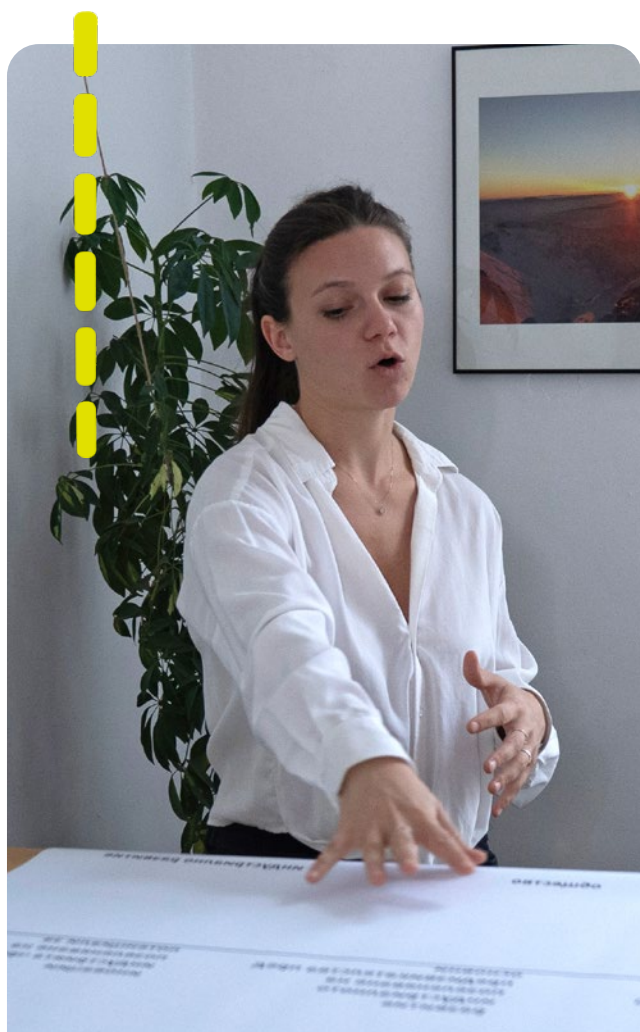
- Обществото е трансформирано от консуматори в създатели
- Измерване на благополучието и обществената полза са основни критерии за успех на държавните политики
- Базовите човешки ценности са водещи в обществото

- Създаване на зелени региони
- Комбинация от клептократи и технократи във властта
- Слаба автократия със смяна на елитите на 20-30 години
- Нулева корупция
- Образователна система, която създава грамотно и отговорно общество
- Социално напрежение поради кризата в пазара на труда
- Забавления като отдушник от социалното напрежение

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ИКОНОМИКАТА И ИНДУСТРИЯТА

- Прилагане на работещи икономически и индустриални решения, базирани на ресурсите на България и на регионите
- Локално-подкрепяща инфраструктура - децентрализирани, къси вериги на доставка, индустриална симбиоза
- Адаптирана отраслова структура
- ВЕИ децентрализация, от една страна, а от друга - създаване на ВЕИ монополи около олигарси
- Въвеждане на технологии, които следват най-добрите световни практики
- Земеделие, щадящо почвите и екосистемите
- Поне 70% повече кръгови практики в индустрията спрямо днес
- Използване на геотермална енергия за ток, отопление и охлаждане
- Индустрия и икономика, базирана на местните ограничения и възможности
- Хаос в пазара на труда

- Проблеми с работната ръка - липса на достатъчно квалифицирани работници
- Засилване на безработицата
- Липса на адекватни програми за квалификация и преквалификация
- Слаба автоматизация
- Развитието на индустрии с нулеви нетни емисии е поставено под риск заради липсата на квалифицирани работници
- Кръговите модели, биобазираната икономика и природно-базираните решения са поставени под риск заради хаоса в пазара на труда
- Климатичните бежанци са интегрирани и работят в индустрията, но не успяват да запълнят недостига на кадри
- Сериозно изоставане на бизнеса в дигиталната трансформация
- Трудно въвеждане на новите технологии заради липсата на квалифицирани кадри

- Неконкурентоспособна икономика
- Пазарна преориентация заради проблемите в пазара на труда

ВЪЗМОЖНИ ОБЛАСТИ НА ДЕЙСТВИЕ ПРЕЗ 2050 СПРЯМО ОЧЕРТАНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- Необходимост от контрол и мониторинг на екологичното въздействие, за да се балансират икономическите резултати
- Въвеждане на системна устойчива зелена политика, която може да устои на икономически и социални кризи
- Въвеждане на специални инвестиционни инструменти за подкрепа на иновации за пазара на труда
- Въвеждане на програми за квалификация и преквалификация
- Подходящи мерки за въвеждане на системни иновации
- Развитие на иновации за развитие на зелено земеделие
- Развитие на иновации в хранително-вкусовата промишленост
- Развитие на иновации в организационните модели в индустрията
- Развитие на иновации за чиста природа
- Фокус на иновациите върху ресурсната ефективност
- Потенциал на геотермалната енергия за подпомагане на индустрията
- Потенциал на биобазираните индустрии за преодоляване на икономическите проблеми

Очертаните идеи са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в панела.

РЕШЕНИЕ

**Иновациите
върху ресурсната
ефективност**

2.3. Сценарий В

Силни проявления на климатичните промени, добре развита структура на пазара на труда

РАЗВИТ ПАЗАР НА ТРУДА, ЗАПЛАХА ЗА ИКОНОМИКАТА И ОБЩЕСТВЕНИЯ МИР ОТ КЛИМАТИЧНАТА КРИЗА

В създаването на този сценарий се включиха следните експерти:

- **Елена Дариева**, основател на социологическа агенция “Насока”
- **Васил Кънев**, експерт по екокиберсигурност
- **Любо Георгиев**, ръководител на “Екипът на София”
- **Христо Христов**, експерт в Европейския цифров иновационен хъб (ЕЦИХ) „Загоре“ в Стара Загора
- **Модератор на панела: Константина Войнова**, съосновател на SCION

Експертите участваха в лично качество, а не като представители на институциите или организациите, в които работят към ноември 2025 година.

В следващите редове ви представяме резюме на сценария, основните предизвикателства, извлечени на базата на визията на експертите за този сценарий, както и в подробност идеите на експертите какво означава този сценарий.

Сценарият в резюме

КЛИМАТ И ОКОЛНА СРЕДА: климатичните промени са много по-силни спрямо днес, техните проявления засягат всеки един аспект от живота и развитието на обществата; държавните институции са блокирани с потушаване на ежедневни кризи, предизвикани от силните проявления на климатичните промени

ОБЩЕСТВО И ДЪРЖАВА: кризата с климата

създава сериозни изпитания пред различните обществени групи, особено най-уязвимите от тях; силното навлизане на дигиталните технологии и автоматизацията водят до отчуждение и разделение в обществото; засилена климатична миграция към Европа, включително България

ИКОНОМИКА: климатичните промени оказват силно негативно въздействие върху икономиката, наблюдават се признаци на икономическа криза поради блокирането на пазарите заради постоянно редуващите се климатични аномалии

ИНДУСТРИЯ: сериозни затруднения пред индустриалното производство поради кризата с климата - блокирани верига за доставки и производствени процеси, инфраструктура и логистика пред колапс

ПАЗАР НА ТРУДА: добре обучени работници за нуждите на пазара, преквалифицирани работници с оглед на динамиката на развитие на дигиталните технологии и автоматизацията; проблеми със заплащането и работните места заради блокираната от климата икономика

СЪСТОЯНИЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА: сериозен риск за състоянието на демокрацията поради социалното напрежение, предизвикано от климатичната криза; отчуждението в обществото поставя под въпрос съществуването на националните държави

ОСНОВЕН ВЪПРОС ЗА РАЗМИСЪЛ: какво е необходимо да направи България днес, за да можем да се подготвим адекватно за справяне с проявленията на климатичните промени, за намаляване на тяхното бъдещо въздействие и за осигуряване на гъвкавост на пазара на труда спрямо извънредни ситуации и социални кризи

Основни предизвикателства

На базата на идеите на експертите ви представяме възможните предизвикателства при този сценарий

При този сценарий, пазарът на труда в България е добре развит и в крак със световните тенденции. Автоматизацията е навлязла с необходимите темпове в българската икономика, като служителите, които са загубили работата си заради оптимизиране на проце-

РЕШЕНИЕ

Спешни мерки за енергийна ефективност и чисто производство на енергия

си с нови технологии, са получили необходимата преквалификация и са част от новата икономика.

В същото време, икономическите показатели не са добри заради последствията от изоставените климатични политики. Климатичните промени не са прогноза, а факт. Техните проявления поставят под риск икономическото развитие, защото индустриалното производство е пред колапс - климатичните аномалии блокират производствени процеси, вериги за доставка и застрашават живота на работниците.

Държавните институции не могат да помогнат на бизнеса, защото са заети с потушаване на ежедневни кризи. Липсата на въведени мерки за адаптация довеждат до пълен блокж на държавните органи, защото те нямат никаква подготовка и планове как да реагират за справяне с климатичните последици, поради изоставянето на климатичните поли-

тики в периода 2026-2050.

Успешното навлизане на дигиталните технологии е лъчът надежда за справяне с климатичните промени, от една страна. От друга, обаче, бързите темпове на дигитализация и автоматизация довеждат до отчуждение в обществото и капсулиране на определени групи. Технологичните разделения създават и обществени такива. Загубен е диалогът между хората, както и диалогът на институциите с обществото

Заради климатичните промени нараства социалното напрежение в обществото, защото е застрашен животът на хората и техният просперитет. Бързите темпове на дигитализация довеждат до нарастване на страха от неизвестното, който провокира и залитане към недемократични идеологии, представящи "твърдата ръка", като път към сигурност и спокойствие. Силните вълни на климатични

мигранти към Европа, включително България, засилват популизма, а оттам и социалното напрежение.

Сценарият в детайли

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОКОЛНАТА СРЕДА

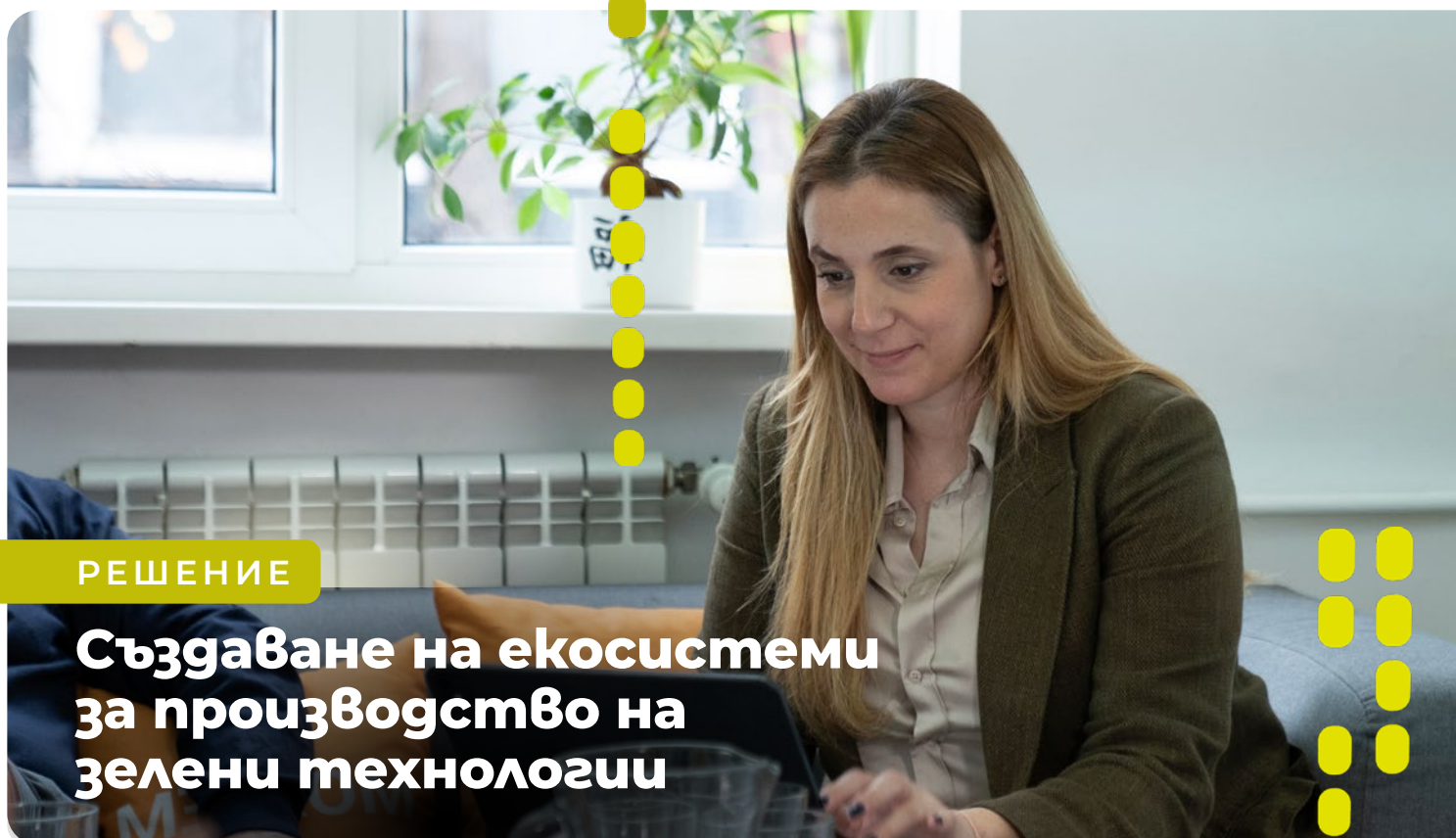
- Екстремните горещи вълни и зачестяващите горски пожари са най-сериозните предизвикателства
- Засилване на наводненията, липсващи политики за превенция
- Повишаване на замърсяването на въздуха - особено видимо в най-неподготвените за климатичната криза страни като България
- Намаляване на обработваеми земи и сладководни ресурси

- Изоставане във въвеждането на технологични иновации, които имат потенциала да помогнат посрещането на климатичните последици
- Застрашително намаляване на биоразнообразието
- Поява на технологии, които вредят на околната среда
- Липса на чиста вода - масово използване на енергия и вода за работата на дигитални продукти

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОБЩЕСТВОТО И ДЪРЖАВАТА

- Поява на мултикултурни и наддържавни общества, живеещи основно в планините (автономни общности), които комуникират с други такива дигитално
- Промяна в обществото, заради климатичните промени и климатичната миграция
- Засилено дигитално общуване, което довежда до поляризиране на обществото - алгоритмите ни водят да общуваме с хора в собствен балон (квази-балони на съгласие без диалог помежду си, което задълбочава неразбирането), а автоматизацията на труда допълнително засилва изолацията
- Фрагментиране на общество заради намалени социални контакти
- Блокиране на политическите действия заради фрагментацията в обществото
- Технологични разделения - заради автоматизация на труда се наблюдава изолация на цели общности от темпа на развитие, което задълбочава социални неравности (икономически, етнически, образователни)

- Демографски промени - отрицателен прираст в България, но заради по-голямото население на света, се очаква приходяща климатична миграция, съчетано със застаряващо местно население
- Вероятност от социално напрежение заради засилената климатична миграция
- Силно централизирана власт при неблагоприятни климатични промени - авторитаризъм
- Поява на течения за премахване на националните държави поради силното навлизане на дигиталните технологии

РЕШЕНИЕ

Създаване на екосистеми за производство на зелени технологии

- Промени в мисленето и психиката, засилване на самотата
- Етични предизвикателства, свързани с навлизането на изкуствен интелект - доколко да бъдат допуснати и в човешките взаимоотношения
- Омагьосване на света отново - индустриалната революция е направила скок над религиозното благодарение на науката, но на прага на дигиталната революция, светът се омагьосва наново - хората все по-малко разбират технологиите, но сляпо вярват в тях
- Голямо производство, интегрирано в малки общества - по-висок износ, засилване на използването на водород за придвижване
- Възникване на нови индустрии заради новите технологии и липсата на регулации
- Революция на големите данни, която радикално променя и природата на социалното познание - начина, по който разбираме света

- Икономиката става все по-глобална, докато политиката все още е локална - икономическите представителите са за общо бъдеще (на глобално ниво), националното остава на заден план с цел икономическо развитие
- Развитие на блокчейн - децентрализация на валутите
- Логистика на важните ресурси - необходимост от повече сурови ресурси
- Въвеждане на регулации вместо стимули заради необходимостта от действия за справяне с климатичните промени
- Липса на достатъчно енергоизточници за захранване на автоматизацията
- Липса на суровини
- Липса на достатъчно вода за индустриалното производство
- Опасност от монополизъм в зелените технологии
- Поява на картели, които слагат ръка над ресурсите и над икономическите дейности, свързани с необходимостта от спешно прилагане на зелени политики
- Контролирана индустрия от политици с липса на зелено мислене
- Липса на възможност за екосъобразно производство заради влошена околна среда
- Силовото налагане на замърсяващо производство от външни страни
- Все по-силно навлизане на дигитални технологии в икономиката за справяне с последиците от климатичната криза и липсата на ресурси - опасност човешкият фактор да не бъде взет предвид

ВЪЗМОЖНИ ОБЛАСТИ НА ДЕЙСТВИЕ ПРЕЗ 2050 СПРЯМО ОЧЕРТАНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

- Незабавно отпадане на силно замърсяващи индустрии
- Ограничаване на добивни индустрии и бум на рециклиращи компании
- Спешни мерки за енергийна ефективност и чисто производство на енергия
- Олекотяване на процеса и администрацията по създаване на иновации в голям мащаб
- Необходимост от авангардни иновации, които да адресират спешната необходимост от бързо навлизане на зелено производство и начин на живот
- Силен потенциал за иновации в рециклирането
- Създаване на екосистеми за производство на зелени технологии
- Спешни мерки за модернизация на остаряващата техника
- Спешни мерки за превръщане на замърсяващите индустрии в зелени
- Създаване на водородната долина на място на ТЕЦ "Марица"
- Развитие на индустрии, които намаляват въглеродния си отпечатък
- Необходимост от промяна в поведението на човека - продуктите и услугите, които избира да бъдат зелени

Очертаните идеи са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в панела.

2.4. Сценарий Г

Овладени климатични промени, добре развита структура на пазара на труда

КЛИМАТ И ИКОНОМИКА В НАЙ-ДОБРОТО ВЪЗМОЖНО РАЗВИТИЕ, ОПАСНОСТ ОТ ЗАГУБА НА ПОСТИГНАТОТО ЗАРАДИ ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТАРГИЯ

В създаването на този сценарий се включиха следните експерти:

- **Веселина Кавръкова**, изпълнителен директор на WWF България
- **Зинаида Златанова**, вицепремиер за еврофондовете и министър на правосъдието (2013-2014), ръководител на представителството на ЕК в България (2008-2013), директор на дирекция „Координация по въпросите на Европейския съюз и международните финансови институции“ (2001-2007) в Министерски съвет
- **Мартин Янков**, основател на фондация „Колективът“ и на фестивала „Реките на града“
- **Михаил-Ернесто Михайлов**, експерт по бизнес развитие в „Теоремус“
- **Стефан Кръстев**, заместник-кмет на Перник
- **Модератор на панела: Саша Безуханова**, основател на MOVE.BG

Експертите участваха в лично качество, а не като представители на институциите или организациите, в които работят към ноември 2025 година.

В следващите редове ви представяме резюме на сценария, основните предизвикателства, извлечени на базата на визията на експертите за този сценарий, както и в подробност идеите на експертите какво означава този сценарий.

РЕШЕНИЕ

Мерки за насърчаване на култура на устойчивост и екологично съзнание

Сценарият в резюме

КЛИМАТ И ОКОЛНА СРЕДА: климатичните промени са овладени, като вече не застрашават живота на хората, икономическото развитие и общественото благополучие; биологичното разнообразие все още не е напълно възстановено, но е постигнат значим напредък

ОБЩЕСТВО И ДЪРЖАВА: основни предизвикателства пред обществото и държавата са как да опазят постигнатото по отношение на климата и природата; необходимост от балансиране на технологичния напредък с нуждите на обществото и природата

ИКОНОМИКА: при постигнати цели на климатичните политики, в икономически план трябва да се намерят решения как да не се допусне повторно изтощаване на природата и нейните ресурси

ИНДУСТРИЯ: основно предизвикателство е как индустрията да продължи да бъде зелена и да не бъдат забравени климатичните уроци, поради повишения стандарт на живот и нарасналото търсене на продукти

ПАЗАР НА ТРУДА: добре обучени работници за нуждите на пазара, преквалифицирани работници с оглед на динамиката на развитие на дигиталните технологии и автоматизацията; засилващ се отлив на кадри от индустрията поради навлизането на дигиталните технологии и спадаща атрактивност на индустриалните професии

СЪСТОЯНИЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА: риск от обществена летаргия и обявяване на "края на историята" по отношение на климатичните политики заради постигнатия успех в тази област

ОСНОВЕН ВЪПРОС ЗА РАЗМИСЪЛ: какви мерки са необходими днес, за да се гарантират стабилни във времето контролни механизми от страна на държавните органи за мониторинг на вече постигнатите климатични цели и на тяхното развитие във времето; как икономиката да създаде ефективни механизми на саморегулация, балансиращи свръх печалби и обществен просперитет

Основни предизвикателства

На базата на идеите на експертите ви представяме възможните предизвикателства при този сценарий

При този сценарий на първо четене почти всичко е идеално, като в приказка и предизвикателства няма. Но дали е така?

Климатичните промени са овладени, въведени са успешни политики за ограничаване на парниковите емисии и за адаптация. Климатът вече не е голямата заплаха пред света. Отделни природни катаклизми се случват, но обществото, бизнесът и държавните органи са изградили механизми за справяне с тези предизвикателства. Ситуацията с биологичното разнообразие е доста оптимистична - то не е възстановено изцяло, но постигнатите успехи са значителни.

В икономически план, икономиката с нулеви нетни емисии е реалност. Въведени са подходящите иновации за позеленяване на индустрията и на тази база индустриалната продукция е повишила своята конкурентос-

пособност. Отпадъците са минимизирани максимално и преизползването им е на желаните нива. Рециклирането е нещо обичайно и за гражданите, и за бизнеса. Автоматизацията е навлязла, но са взети мерки, които да осигурят преквалификация на работниците. Работните места са сигурни и добре платени.

Дигитализацията не е довела до обществено разделение и маргинализация. Демокрацията не е под видима заплаха, защото правителствата през периода 2026-2050 са удържали на обещанията си да ограничат глобалното затопляне спрямо договореното в Парижкото споразумение за климата.

Предизвикателства, обаче има, както ще видите в подробните идеи на експертите по-надолу в текста. Въпреки че всички искаме да живеем в този наистина позитивен сценарий, дори и при него има проблеми. От една страна, те са свързани със силното навлизане на дигиталните технологии и тяхното отражение върху обществото. Масовата дигитализация е потенциален източник за появи на ново социално напрежение. Също така, силният темп на автоматизация води и до рязко намаляване на атрактивността на индустриалните професии сред младото поколение, което създава опасност от бъдеща липса на кадри.

Друг сериозен риск при този сценарий е свързан с нещо тривиално, което обаче е доста сериозна заплаха - как да удържим постигнатото по отношение на климата и на иновациите. Как добрите резултати да не бъдат загубени. Постигането на климатична сигурност и на добро ниво на развитие на иновации не са постоянна величина. Те трябва постоянно да се препотвърждават през политики, защото и най-малката обществено-политическа летаргия в тази посока, може да доведе до пълна загуба на постигнатото. Затова е важно да бъдат въведени механизми, чрез които да се предпазим от ситуация, в която можем да обявим "края на историята" по отношение на климата и иновативното развитие и изведнъж, изоставили добрите практики заради оптимистичните резултати, да се събудим в ситуация, която е по-лоша от 2025 година - както това се случи с т.нар. "края на историята" в началото на 90-те години при обявяването на уж постигнатата "победа" на либерално-демократичния ред и появилата се илюзия за вечен мир в Европа.

Сценарият в гетайли

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОКОЛНАТА СРЕДА

- Изградена цялостна рамка за екологична устойчивост
- Загубата на биоразнообразие все още не е напълно възстановена - продължават да се развиват проекти за възстановяване и опазване на природните екосистеми
- Интегриране на технологични решения за градско планиране и управление на екосистемите
- Въвеждане на изкуствен интелект (AI) и интернет на нещата (IoT) за управление на градското планиране
- Използване на градоустройствени решения, вземащи предвид климатичните промени - въведена нова зелена екосистема в урбанизираните територии
- Въвеждане на общностно градско планиране като противодействие на дебалансираната градска среда и отчуждаването между хората в дигиталния век - постоянни квартални общности участват в решения за публичните си пространства, зелените площи и услуги; цифрови платформи позволяват на гражданите да създават и гласуват идеи в реално време; общини и урбанистични колективи проектират съвместно всяка промяна в средата; инвеститорите интегрират обществения интерес като задължителна част от проектите си чрез засилени административни изисквания
- Създаване на градове "гъби" - те улавят и съхраняват дъждовна вода от всички твърди повърхности; увеличават влажните и зелени зони, които абсорбират екстремните валежи; възстановяват градските реки като активни елементи от водното управление

и социалния живот; използват умни сензорни системи (IoT) за ранно предупреждение и управление на климатичните елементи. Тези градове поставят безопасността и устойчивото водоснабдяване в центъра на развитието си, превръщайки природата в инфраструктура, а технологиите – в инструмент за постоянна адаптация

- Свързани и развити регионални и глобални екосистеми
- Осигуряване на достъп до ресурси за всички граждани през цялата година
- Осигуряване на целогодишен достъп до основни ресурси, особено вода
- Насърчаване на ефективното използване на ресурсите
- Екосъобразен начин на живот - ежедневие за почти всеки човек през 2050 година
- Въведени законодателни промени в подкрепа на технологии за рециклиране и намаляване на отпадъците
- Въведени политики за адаптация - държава, общество и бизнес са подготвени за различни климатични сценарии
- Успешно постигнати цели за намаляване на парниковите емисии

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ОБЩЕСТВОТО И ДЪРЖАВАТА

- Високо обществено доверие в наука и управление
- Намалени неравенства в обществото
- Подем на демократичните държави
- Изграждане на рамка за гарантиран достъп до образование за поне 50% от световното население

- Изграждане на ясна рамка за участие на местните общности в инициативи за зелено развитие и зелен начин на живот
- Намаляване на човешкото влияние върху разпределението на ресурсите
- Фокус върху образованието и икономическия просперитет за стабилизиране на демографската динамика

- Разработване на политики, базирани на пряка демокрация, подкрепени от експертни мнения

КАКВО СЕ СЛУЧВА С ИКОНОМИКАТА И ИНДУСТРИЯТА

- Постигната икономика с нулеви нетни емисии
- Успешно позеленяване на индустрията

РЕШЕНИЕ

Въвеждане на системи за образование, съобразени с бъдещите пазари на труда

- Създаване на образователни програми за повишаване на осведомеността относно екологичните проблеми и устойчивите практики
- Въвеждане на политики за устойчиво управление на ресурсите и ангажиране на общностите в тяхното прилагане
- Създаване и прилагане на стратегии за устойчиво управление на ресурсите
- Създаване на нови индустрии, свързани с опазване на околната среда
- Съкратени и устойчиви вериги на доставка

- 100% кръгова икономика
 - Развитие на индустрии с нулев отпадък
 - Поява на нови индустриални професии
 - Силно навлизане на автоматизацията
 - Силно навлизане на ВЕИ енергията, включително за нуждите на изкуствения интелект
 - Разработване на политики, съобразени с глобалните зелени инициативи и местните индустриални нужди
 - Разработване на политики в подкрепа на местния бизнес и насърчаване на зелени технологии
 - Въведени механизми за финансиране на иновативни зелени проекти и пилотни програми
 - Премахване на законодателните бариери пред рециклирането и управлението на отпадъците
 - Въвеждане на данъчни стимули и законодателна подкрепа за инициативи за рециклиране
 - Липса на политики, които да гарантират запазване на постигнатите резултати по отношение на позеленяването на индустрията
 - Опасност от връщане към неустойчиви модели
 - Опасност от изчерпване на ресурсите
 - Опасност от концентрация на капитала
 - Възможност от засилване на икономическите разлики между отделните държави и региони поради различната степен на дигитализация, позеленяване на индустрията и опасността от концентрация на капитала
 - Липса на реално работещи глобални структури
 - Забравяне на щетите, които са предизвиквали климатичните промени
 - Забравяне на важността на иновациите като постоянен процес и на неговата постоянна подкрепа
 - Опасност от застой в образователната система спрямо обществените и икономическите предизвикателства
 - Фокус върху автоматизацията и висококвалифицирания труд в традиционните индустрии
 - Липса на интерес към индустриалните професии поради автоматизация. Недостиг на квалифицирана работна ръка в новите индустрии. Бързината на технологичния напредък изпреварва адаптацията на работната сила
 - Фрагментация на местния бизнес, която може да затрудни колективните действия
 - Съпротива към промяна в утвърдените индустрии
 - Адресиране на проблемите, свързани със застаряващото население чрез развитие на социални и здравни индустрии
 - Опасност от поява на геополитически конфликти, които влияят на индустриалната стабилност
- ВЪЗМОЖНИ ОБЛАСТИ НА ДЕЙСТВИЕ ПРЕЗ 2050 СПРЯМО ОЧЕРТАНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА**
- Необходимост от препотвърждаване на важността на пряката демокрация при формирането на бъдещи политики
 - Създаване на политики в подкрепа на зелените индустрии и устойчивите практики, съобразени с промяната на текущите предизвикателства

- Изграждане на съвместен подход за идентифициране и адресиране на обществените нужди и достъпа до ресурси
- Въвеждане на мерки за насърчване на култура на устойчивост и екологично съзнание сред гражданите
- Необходимостта от иновативни индустрии, фокусирани върху опазването на околната среда и повторното използване на ресурсите и след 2050 година
- Необходимост от законодателни промени за запазване на темпа на рециклиране и след постигане на необходимите резултати

РЕШЕНИЕ

**Диверсификация
на енергийните
източници за
намаляване на
рисковете**

- Необходимостта от глобална рамка в подкрепа на местните зелени инициативи и ефективното им прилагане
- Внедряване на модели за овластяване на местните общности и насърчаване на сътрудничество между малките предприятия с цел преодоляване на икономическата фрагментация
- Създаване на план за изследване на международни партньорства с цел засилване на местните инициативи и привличане на инвестиции в зелени технологии
- Необходимост от подчертаване на значението на интеграцията на технологиите в управлението на градската среда и екосистемите
- Необходимост от въвеждане на мерки за осигуряване на баланс между автоматизацията и създаването на работни места. Необходимост от въвеждане на механизъм за съгласуване на законодателните процеси с технологичния напредък

- Изследване на въздействието на автоматизацията върху заетостта и развитието на социални услуги за застаряващото население
- Разработване на образователни системи, съобразени с бъдещите пазари на труда
- Разработване на обучителни програми за повишаване на квалификацията на работната сила
- Разработване на регулаторна рамка, която да обхваща както човешки, така и нечовешки субекти в управлението
- Диверсификация на енергийните източници за намаляване на рисковете от изоставяне на климатичните политики
- Образователни и информационни програми за насърчаване на култура на устойчивост

Очертаните идеи са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в панела.

3.

МИСИЯ ИНДУСТРИЯ: ПРЕПОРЪКИТЕ НА ЕКСПЕРТИТЕ

В последната част от брошурата представяме препоръките на експертите за позеленяване на индустрията в България - какво трябва да предприемем днес и в следващите години, така че да реформиране индустрията и да гарантираме нейната конкурентоспособност през 2050 година. Мерките задават общите насоки за подобряване на средата. Препоръките са групирани в три точки: какво е необходимо да направи централната власт - Министерски съвет и Народно събрание, какво е необходимо да направи местната власт - кметове и общински съвети, и какво е необходимо да направи бизнесът.

3.1. Препоръки към централната власт

Препоръки на експертите към централната власт - какви мерки е необходимо да предприемат правителството и Народното събрание за позеленяване на индустрията с цел да гарантираме нейната конкурентоспособност през 2050 година.

- Възстановяване на длъжността вицепремиер по климат - възстановяване на длъжността заместник министър-председател по климатични политики, който да координира прехода на България към общество и икономика с нулеви нетни емисии
- Следване на дългосрочна и неотклонна политика за инвестиции в биобазирано производство, енергийно-ефективна индустриална инфраструктура, кръгови технологии и ресурсна ефективност
- Създаване на Съвет за зелена индустрия и иновации - да бъде създаден към Министерския съвет и да включва представители на заинтересованите страни, включително на ресорните министерства и агенции, на общините, на бизнеса, на финансовия сектор, на науката и на гражданските организации
- Създаване на научни съвети към всички ресорни министерства за вземане на научно-обосновани решения
- Създаване на закон за позеленяване на индустрията, в който да имат водеща роля иновациите и хората (гарантиране на сигурни и добре платени работни места)
- Създаване на национална цел за позеленяване на икономиката и на кампания за нейното популяризиране, така че да се привлекат средства от чужди инвеститори
- Създаване на ниша за развитие на България сред световните зелени индустрии и нейното популяризиране за привличане на инвеститори - да се направи анализ къде България има най-голям потенциал и той да бъде използван за привличане на чуждестранни инвеститори
- Създаване на информационна кампания за разясняване на плана за зелен преход в България - да бъде обяснено какво иска да постигне България и защо то е важно за икономиката, за работниците и за обществото като цяло
- Въвеждане на механизъм за контрол на изпълнението на законовите изисквания и за поставяне на реални санкции при неизпълнение, включително на отговорните лица в институциите
- Създаване на механизъм за контрол над разходването на публични средства, който да гарантира, че те се използват за смислени за обществото и икономиката мерки
- Създаване на цялостен механизъм за въвеждане на зелени иновации в индустрията - механизъм, който, от една страна, да осигурява необходимото финансиране, човешки ресурс и достъп до лаборатории с цел тестване и развиване на идеите. А от друга - този механизъм да подпомага внедряването на иновациите. Един от вариантите за осигуряване на частта с финансирането е създаване на фонд за зелени иновации. Създаване на платформа тип едно гише(one-stop-sho) за зелени иновации
- Въвеждане на задължение зелените стартъпи, получили държавно финансиране, да изграждат стратегически международни партньорства в инициативите си

РЕШЕНИЕ

Възстановяване на длъжността Вицепремиер по климат

- Създаване на Агенция за екзистенциални възможности и рискове (АЕОР) - да обедини функциите на Министерство на иновациите и растежа, Министерство на електронното управление и Държавната агенция за национална сигурност по отношение на изкуствения интелект. Мандатът ѝ да включва: 1) разработване на национална стратегия за изкуствен общ интелект (AGI) и изкуствен суперинтелект (ASI), надхвърляща обикновеното спазване на европейския регламент за изкуствен интелект (Акт за изкуствения интелект) 2) позициониране на България като глобален регулаторен пясъчник (sandbox) за тестване на правни/етични рамки за автономни системи
- Приемане на Закон за иновативните автономни зони (ЗИАЗ) - този закон да създаде правен "sandbox" в избрани обезлюдяващи се или въглищни региони
- Създаване на закон за ресурсна сигурност
- Създаване на постоянен механизъм за обучение на екипите в министерства с цел създаване на по-адекватни програми за финансиране, въвеждане на по-адекватен контрол и с крайна цел - по-голямо усвояване на европейски средства за иновации и позеленяване
- Намаляване на административните тежести при създаване на иновации
- Намаляване на административната тежест при разработване на зелени проекти
- Създаване на "бързи писти" за обмен на ESG данни между предприятията и инвеститорите
- Въвеждане на стимули за компании, които въвеждат зелени иновации
- Въвеждане на изискване над 60% от средствата, разпределени по обществени поръчки, да са за "зелени проекти"
- Въвеждане на бонус точки в Закона за обществените поръчки/ процедурите за безвъзмездна финансова помощ (БФП) за прилагане на зелени решения/ технологии (където е приложимо)
- Допълване на закона за подкрепа на инвестициите с въвеждане на "зелен сертификат"
- Допълване на закона за управление на отпадъците с изискване за:
 - Незабавно въвеждане на депозитна система за опаковките от напитки

- Въвеждане на модерна публична информационна система за прозрачност и проследимост на отпадъците в реално време, не само за регионалните системи за битови отпадъци, но и за всички оператори на производствени, строителни и опасни отпадъци в процеса на тяхното намаляване, предаване, транспортиране, приемане за рециклиране, временно съхранение, третиране, оползотворяване за енергия и обезвреждане
- Създаване на национална платформа - виртуална карта на видовете и количествата генерирани отпадъци по източници и възможностите за тяхното ресурсно оползотворяване в кръгова зелена индустрия
- Стимулиране на използването на алтернативни горива и тяхното използване като водорода
- Създаване на програма за участие на България в международни коалиции и инициативи за подпомагане на позеленяването на индустрията - участие както на експертите от ресорните министерства и от общините, така и на представители на бизнеса, науката и гражданския сектор
- Ускоряване на процеса по присъединяване на България към
 - Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)
- Въвеждане на мерки за реална децентрализация с цел овластяване на общините
- Въвеждане на сателитно наблюдение върху компоненти на околната среда при големите замърсители
- Въвеждане на система за независим мониторинг за замърсяване и за контрол на постигането на целите в тази област
- Упражняване на ефективен контрол и мониторинг върху постигане на нисък екоотпечатък и позитивно въздействие върху климата от производствата
- Въвеждане на програма за образование за зелени професии с висока добавена стойност
- Приоритизиране на инвестиции в образователни програми, подготвящи учениците за необходимите умения за икономика и общество с нулеви нетни емисии
- Приоритизиране на обучението в зелени индустрии в средното професионално образование, включително в дуалното обучение за демонстрации на новите технологии

РЕШЕНИЕ

**Научно базирани
холистични
политики
обхващащи
всички
министерства**

- Създаване на програма за обучения по предприемачество в училищата
- Въвеждане на програма за финансова грамотност в училище
- Изграждане на партньорства/общности около зелени бизнес каузи - министерствата да подпомагат създаването на подобни общности, чиито каузи са, приложими в образование и култура
- Въвеждане на мерки за превръщане на електронното правителство от клише в реалност, включително елиминиране на възможностите за корупция чрез дигиталните технологии
- Минимизиране на корупцията чрез въвеждане на радикална съдебна реформа
- Предприемане на реални мерки за сериозно намаляване на сивата икономика
- Реформиране на регулацията при достъпа на бежанците до право на работа и гражданство
- Подобряване на мерките за защита интелектуална собственост и сродните му такива

Идеите са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в стратегическото прогнозиране.

3.2. Препоръки към местната власт

Препоръки на експертите към местната власт - какви мерки е необходимо да предприемат кметовете и общинските съвети за позеленяване на индустрията с цел да гарантираме нейната конкурентоспособност през 2050 година.

- Създаване на общински/регионални иновационни центрове - във всяка област да има поне един подобен център, а впоследствие и във всяка една община
- Създаване на регионални платформи за популяризиране на местните зелени индустриални иновации и стимулиране на партньорствата между отделните компании
- Обединяване на общините на база ресурсен и екосистемен принцип, а не на географски
- Проактивно отношение на общините за извършване на регионална специализация - извършване на кампания от няколко общини в тази посока или от Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ)
- Проактивно отношение на общините за постигане на децентрализация
- Включване в общинските документи и стратегии на цели за ресурсна ефективност, позеленяване на местната индустрия и на механизъм за постигане на тези цели
- Създаване на общински планове за въглеродно-неутрални общини до 2050-та (в момента само две общини имат такъв план). Тези планове за декарбонизация да включват и мерки за осигуряване на финансиране, включително чрез зелени облигации

- Привличане на експерти в общините за изпълнение на зелените мерки - осигуряване на средства за привличане на достатъчно експерти, за да могат да се изпълнят ключовите задачи, които имат общините за прилагане на мерките за ограничаване на парниковите емисии и за адаптация към климатичните промени. В момента в голямата част от общините

и в реално и тясно сътрудничество с местните хора и индустрии. Необходимо е общинските служители да преодолеят менталитета да чакат разрешения "от горе" за всяко едно действие. Необходимо е да се преодолее и аргументирането на неуспехи с централизираната администрация в общината

РЕШЕНИЕ

Обединяване на общините на база ресурсен и екосистемен принцип

няма зелени експерти, а ограничен брой души (често един-двама само), които работят по остарелия модел на ресор "екология", в който влизат основно дейностите по управление на отпадъците и поддържането на зелените площи (и евентуално климатичните политики, ако има време)

- Създаване на общински обществени съвети за обсъждане на дългосрочни обществени и индустриални цели отвъд политическите мандати - в съветите да участват представители на бизнеса, науката и гражданския сектор от общината. Въвеждане на модела на четворната спирала. Необходимо е общините да си сътрудничат проактивно с другите обществени групи, свързани с позеленяването на индустрията. Общинските администрации трябва да започнат да мислят и работят автономно

- Привличане и мобилизиране на местното население към зелената трансформация, включително позеленяване на местната индустрия, чрез редовно провеждане на общи събрания в населените места
- Извършване на картиране и оценка на екосистемните услуги
- Изграждане на дигитални близнаци на градовете с оглед климатична адаптация
- Изясняване на собствеността на всички публични обекти в общините - дали са национална или общинска собственост, и планиране на тяхното добро стопанисване
- Създаване на общински въглеродно-неутрални индустриални паркове - процесът да бъде подпомогнат от Министерството на икономиката и индустрията и Министерството на иновациите и растежа

РЕШЕНИЕ

Привличане на експерти в общините за изпълнение на зелените мерки

- Всички общински индустриални зони да станат климатично неутрални чрез въвеждане изцяло на възобновяеми енергийни източници
- Съвързване на индустриални обекти с градски топлофикационни системи
- Създаване на общински програми за развитие на нови зелени индустрии чрез осигуряване на стартово финансиране
- Създаване на общински “sandbox” програми за местни зелени предприемачи
- Отваряне на общинските системи за тестване на зелени иновации
- Въвеждане на общински мерки за подкрепа на компании, работещи за интегриране на иновациите в бизнеса
- Въвеждане на данъчни облекчения за зелени бизнеси и зелени иновации
- Създаване на бърза писта при инвестиции в зелена индустрия
- Развитие на публично-частни партньорства за зелени иновации - да бъде създаден механизъм, чрез който общината да подкрепя създаването и внедряването на зелени иновации при въведени гаранции за защита на обществения интерес
- Прилагане на общински мерки за въвеждане на индустриални симбиози (междубщински публично-частни партньорства)
- Използване на таксономията на Европейския съюз за каталогизиране на всичките ресурси в общината и прилагане след това на целеви инвестиции в проекти и системи
- Въвеждане на добри примери за общински мерки за позеленяване на индустрията от други градове в Европейския съюз
- Влагане на общински ресурси само в процеси/решения, които са зелени
- Включване на общините в ЕСКО договорите или други финансови инструменти, които да водят до внедряване на решения, които са финансово обосновани и правилни, така че позеленяването да стане ежедневие
- Въвеждане на общински мерки за подкрепа и за задържане на “млади таланти”
- Създаване на “Федерация” на общини от бившите въглищни райони с цел улесняване на инвестиции в зелена индустрия върху нарушени терени

- Общините в регионите за справедлив преход да използват наличните средства от Националния план за възстановяване и устойчивост, от Фонда за справедлив преход или от Социалния климатичен фонд за пилотно изграждане на първия „Автономен хабитат“ - той може да бъде фокусиран върху клетъчно земеделие и биоинженерство, използвайки съществуващата енергийна инфраструктура и технически кадри от затварящите се централи
- Привличане на зелени инвестиции във въглищни региони и предоставяне на информация за обучения за преквалификация (70% от хората, които биха се преквалифицирали, биха го направили, ако имат яснота за сигурността на работата, която ги очаква)
- Активно привличане на средства от Фонда за справедлив преход за адаптиране на местното население
- Въвеждане на строга регулация и контрол при новоизграждаща се градска среда с оглед задържането на дъждовни води, разделна канализация, допринасяне за зелената система на града
- Въвеждане на системи за поощряване на собственици на имоти да задържат дъждовната вода преди тя да стигне в канализацията, в реките и да наводни града
- Инвентаризация на природно-базираните решения на техните територии и създаване на планове за тяхното споделено управление
- Насърчаване на създаването и участието на граждани в енергийни кооперативи
- Въвеждане на общински мерки за ограничаване на икономическата зависимост и 'модерното робство' през търсене на наднационални инструменти за финансиране

- Въвеждане на мерки за дигитализиране на общинските администрации - правителството да подпомогне общините, особено по-малките
- Създаване на зелен общински изкуствен интелект

Идеите са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в стратегическото прогнозиране.

3.3. Препоръки към бизнеса

Препоръки на експертите към бизнеса - какви мерки е необходимо да предприемат представителите на бизнеса и на финансовия сектор за позеленяване на индустрията с цел да гарантираме нейната конкурентоспособност през 2050 година.

- Бизнес организациите да изготвят план за развитие на индустрията в България спрямо различните климатични и технологични сценарии
- На ниво саморегулация бизнесът да създаде доброволни стандарти за дигитализация и позеленяване
- Създаване на обединения между бизнеса по основни индустриални направления и тяхното позеленяване. Да се създадат обединения от зелени предприемачи и учени в областта на зелените технологии
- Компаниите да проучват ползите от различни форми на сътрудничество по между им по темата позеленяване на индустрията - сдружаване, коопериране, клъстериране за общи проекти / цели / подходи
- Бизнесът да създаде индустриални лаборатории и тестови зони за зелени технологии (материали, вода, енергия, кръгови модели)
- Компаниите да насочат инвестициите си към кръгови процеси и технологични иновации, както и към оптимизация и подобряване на енергийната и ресурсната ефективност
- На ниво саморегулация бизнесът проактивно да въвежда на въглеродно счетоводство
- Бизнесът проактивно да използва рециклирани материали и да рециклира отпадъци (независимо от предстоящи европейски изисквания в тази посока)
- На ниво саморегулация бизнесът да създаде механизъм за прозрачност във веригите на доставки и измерима отчетност по единни стандарти
- Емитиране на зелени облигации за финансиране на позеленяването на индустриалното производство и прилагането на иновации в тази посока
- На ниво саморегулация да бъде въведена система за кредити за биоразнообразие
- Компаниите да търсят проактивно възможности за сътрудничество с науката за въвеждане на зелени иновации
- Компаниите да търсят проактивно възможности за международно сътрудничество с цел обмен на опит за прилагане на зелени иновации в индустриалното производство и за тяхното мащабиране
- Финансовият сектор да преразгледа критериите си за оценка на риска за инвестиции в зелени технологии при МСП - необходимо е намаляване на консерватизма при финансирането на малки и средни предприятия, разработващи зелени технологии, тъй като към момента правилата са добри за големи компании, но има сериозни трудности при МСП-тата
- Финансовият сектор да включи климат и биоразнообразието като риск или условие в банковите продукти (кредити, инвестиционни продукти и други)
- Финансовият сектор да подкрепя приоритетно компании, намаляващи своя отпечатък (чрез финансови инструменти)
- Бизнес организациите да приоритизират изграждането на смели международни партньорства за пилотни бизнес идеи, които да се развиват на територията на България
- На ниво саморегулация, компаниите да отделят някаква, дори малка част от печалбата си за директни инвестиции

в иновации, или да я инвестират в организации, които окрупняват подобен ресурс

- Компаниите да създадат длъжност "мениджър развитие на зелени иновации", да създадат и негов AI двойник (двойник с изкуствен интелект), за да не изпаднат от конкурентите си
- Бизнес организациите да следят за изпълнение на зелените цели от държавните органи - както на национално, така и на местно ниво
- Бизнес организациите да настояват за активно участие на България в процесите по вземане на решения в Европейския съюз. Да следят парите за зелено развитие да не бъдат пренасочени към отбрана
- Бизнес организациите да създадат механизъм за диалог с държавата по темата позеленяване на индустрията и оповестяване на неговите резултатите
- Бизнес организациите да настояват за улеснени регулации за внедряване на зелени технологии и комерсиализация на зелени продукти
- Бизнес организациите да настояват за облекчаване на условията за финансиране на позеленяването на индустрията и за насърчаване на иновациите
- Бизнес организациите да настояват за въвеждане на зелени обществени поръчки
- Бизнес организациите да настояват за приоритетно подпомагане на въвеждането на мерки за енергийна ефективност, развитие на локални мрежи на доставки, кръгова икономика
- Бизнес организациите да провеждат кампании, насочени към потребителите, за ползите, които им носи позеленяването на индустрията

- Бизнес организациите да създадат програма за разясняване на ESG отчитането и да подпомагат компаниите за прилагането му (включително доброволно)
- Бизнес организациите да настояват за подпомагане на внедряване на пилотни природно-базирани решения, включително чрез публично-частни партньорства
- Бизнесът да търси проактивно създаване на потенциални партньорства (частни/публични) за използване отпадъчни материали/средства. (Пример: топлината от халетата за сървъри в скандинавски страни се използва за отопление на домове)
- Създаване на програма за допълнителна квалификация и за преквалификация на работниците - работодателските организации да създадат национална безплатна програма за преквалификация с цел подсигуриране на необходимите кадри за индустрия с нулеви нетни емисии
- Създаване на програма за допълнителна квалификация на работниците по отношение на зелените иновации
- Създаване на програми за допълнителна квалификация по английски език за работниците в индустрията
- Създаване на програми за по-тясно сътрудничество с университетите с цел повече стажове за студенти по теми, свързани с дигитализацията и зелената трансформация на индустриалното производство
- Създаване на програми за допълнителна квалификация на работниците по финансова грамотност

Идеите са обобщени и категоризирани и не претендират за одобрение чрез пълно единодушие от всички участници в стратегическото прогнозиране.

ЗА “МИСИЯ ЗЕЛЕНИ ИНОВАЦИИ”

Брошурата е част от “Мисия Зелени иновации” - една инициатива на **MOVE.BG** в подкрепа на развитието на иновативния потенциал на България. Чрез различни дейности и инициативи “Мисия Зелени иновации” подпомага зелените новатори от областта на предприемачеството, науката и гражданския сектор.

Следете инициативите в рамките на “Мисия Зелени иновации” [тук](#).

ЗА MOVE.BG

MOVE.BG е платформа на създаващите хора. Търсим иновативни решения за обществена промяна, работим за устойчиво развитие и утвърждаваме култура на градивен диалог, активно лидерство и споделени ценности.

Научете още [тук](#).

